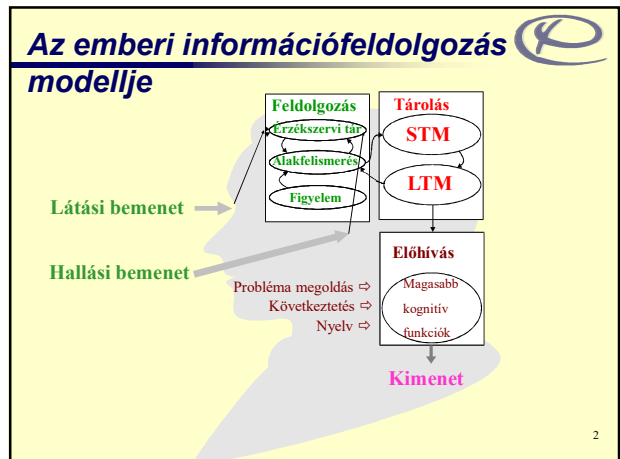
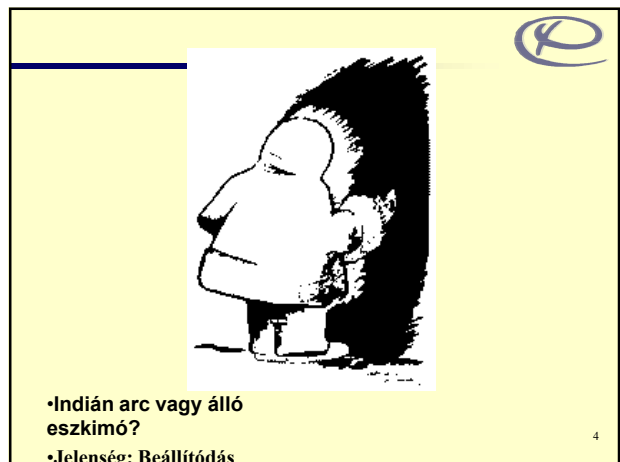

Az emberi információfeldolgozás modellje

(továbbgondolás)

Alakészlelés

Pareidolia

- Értelmezni a világot magunk körül
- Aktív és adaptív rendszer: az agyunk gyűlöli a többértelműséget
- Nem csak arcokra! Rendszerekre is!

Más emberek észlelése

- Az emberi arc mint kiugró inger: csecsemő kortól preferált inger
- Feldolgozás: külön agyterület
- Speciális letapogatási mintázat

Széleskörűen használt piktogramok és ikonok megértése

Figyelem

Figyelem

Számolási feladat

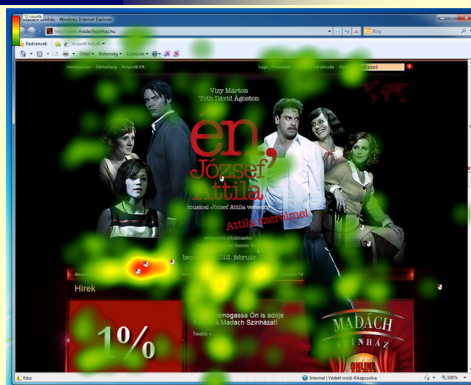
Figyelem

- Az, hogy éppen mennyire szelektív a figyelem változik helyzetenként (napszak, kedély, instrukciók, stb.)
- Top-down vs. Bottom-up figyelem:

Banner blindness

Ⓟ

Emlékezet

Ⓟ

RÖVID IDEJŰ MEMÓRIA (STM)

DEMONSTRÁCIÓ 1.

Ⓟ

RÖVID IDEJŰ MEMÓRIA (STM)

DEMONSTRÁCIÓ 2.

Ⓟ

RÖVID IDEJŰ MEMÓRIA (STM)

DEMONSTRÁCIÓ 3.

Ⓟ

Rövid idejű memória (STM)

Miller (1956): "A mágikus hetes szám..."

17

Ⓟ

Rövid idejű memória

Kapacitás:
Miller 7±2

Tömbösítés:
ftp bme mvt v hbo   ⇒   ftp   aim   tv   hbo

1526184819141956 ⇒ 1526 1848 1914 1956

18

Szemponatok menüválasztásos ember-számítógép felületek tervezéséhez 1.

- Menü *mélysége*: a menü szintjeinek száma
- Menü *szélessége*: a menü adott szintjén a menüpontok száma
- Kérdés: ha adott a menüvel elérendő funkciók vagy objektumok száma, hogyan válasszuk meg a menü *mélységét és szélességét*?
- Kísérleti vizsgálatokkal próbálták a kérdésre választ adni

19

Szemponatok menüválasztásos ember-számítógép felületek tervezéséhez 2.

- Kiger (1984) 64 tétel elérését vizsgálta a következő menü szerkezetekkel (22 személy végzett 16 keresést minden verzióval)
- $8 \times 2 \Rightarrow 8-8$ tétel a menü összesen 2 szintjén ($8^2 = 64$)
- $4 \times 3 \Rightarrow 4-4$ tétel a menü összesen 3 szintjén ($4^3 = 64$)
- $2 \times 6 \Rightarrow 2-2$ tétel a menü összesen 6 szintjén ($2^6 = 64$)
- $4 \times 1 + 16 \times 1 \Rightarrow$ egy 4 tételes menü után egy 16 tételes ($4 \times 16 = 64$)
- $16 \times 1 + 4 \times 1 \Rightarrow$ egy 16 tételes menü után egy 4 tételes ($16 \times 4 = 64$)
- Eredmény: legjobb 8×2 , legrosszabb a 2×6 elrendezés

„7 ± 2 szabály”

20

Szemponatok menüválasztásos ember-számítógép felületek tervezéséhez 2.

- Kiger (1984) 64 tétel elérését vizsgálta a következő menü szerkezetekkel (22 személy végzett 16 keresést minden verzióval)
- $8 \times 2 \Rightarrow 8-8$ tétel a menü összesen 2 szintjén ($8^2 = 64$)
- $4 \times 3 \Rightarrow 4-4$ tétel a menü összesen 3 szintjén ($4^3 = 64$)
- $2 \times 6 \Rightarrow 2-2$ tétel a menü összesen 6 szintjén ($2^6 = 64$)
- $4 \times 1 + 16 \times 1 \Rightarrow$ egy 4 tételes menü után egy 16 tételes ($4 \times 16 = 64$)
- $16 \times 1 + 4 \times 1 \Rightarrow$ egy 16 tételes menü után egy 4 tételes ($16 \times 4 = 64$)
- Eredmény: legjobb 8×2 , legrosszabb a 2×6 elrendezés

„7 ± 2 szabály”

21

Szemponatok menüválasztásos ember-számítógép felületek tervezéséhez 3.

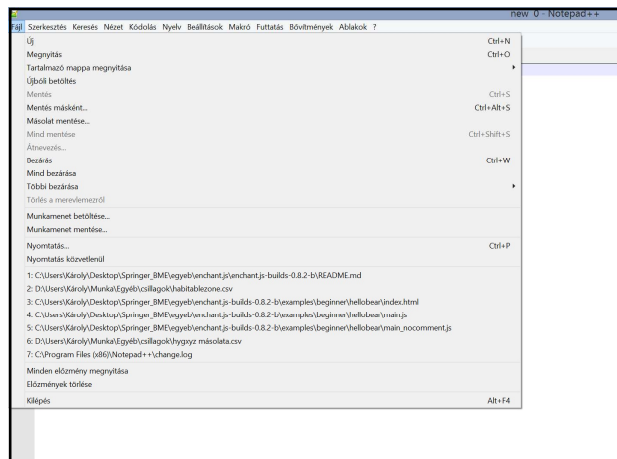
- Landauer és Nachbar (1985) 4096 tétel elérését vizsgálta a következő menü szerkezetekkel
- $2 \times 12 \Rightarrow 2-2$ tétel a menü 12 szintjén ($2^{12} = 4096$)
- $4 \times 6 \Rightarrow 4-4$ tétel a menü 6 szintjén ($4^6 = 4096$)
- $8 \times 4 \Rightarrow 8-8$ tétel a menü 4 szintjén ($8^4 = 4096$)
- $16 \times 3 \Rightarrow 16-16$ tétel a menü 3 szintjén ($16^3 = 4096$)
- Eredmények:
- időadatok alapján legjobb a 8×4 és a 16×3 , ha a hibázást is figyelembe vesszük a legjobb a 8×4 elrendezés
- legrosszabb a 2×12 elrendezés
- „7 ± 2 szabály”

„Mentségek” hosszú menükre

- Gyakorlott felhasználó már a hosszútávú memóriájára épít: megtanulta az adott menüt
- Tagolás
- Elterjedt, más szoftverek használata közben megtanult menüstruktúrák – pl. Fájl menü (még akkor is, ha fura dolgok kerültek egymás mellé)

23

Az STM és az LTM főbb tulajdonságai

* Kognitív struktúrák
(memóriaterületek)

STM
(WM)

LTM
(KB)

* Tulajdonságok

- *Tudatos
- *Kis terjedelmű
- *Lassú, munkaigényes
- *Soros szervezésű
- *Nem tudatos
- *Gyakorlatilag korlátlan terjedelmű
- *Gyors, erőfeszítést nem igénylő
- *Hálós vagy hierarchikus

Egyszerű döntések - a Hick törvény

Hick törvény

- A döntési idő egyenlő valószínűségű döntési alternatívák esetén a következőképpen függ a döntési alternatívák n számától:

$$T = I_C H = I_C \log_2 (n+1), \text{ ahol } I_C = 150 \text{ (0-157) ms/bit.}$$

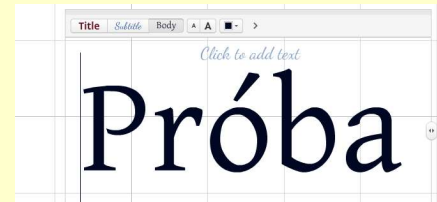
- Ha az alternatívák eltérő p_i valószínűségűek:

$$T = I_C H = I_C \sum p_i \log_2 (1/p_i + 1).$$

27

Példa a döntési lehetőségekre

- Microsoft PowerPoint alap: bármilyen betűtípus stb. választható
- Microsoft PowerPoint segítség: Kész stílusok
- Prezi: „design-sovinizmus”
(Halácsy Péter szavajárása) (= témák vannak)

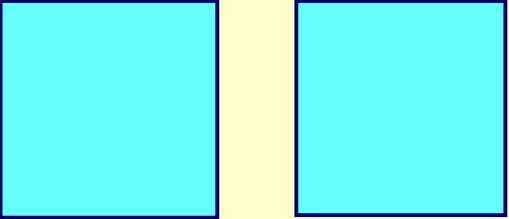
Gondolkodás, problémamegoldás

A gondolkodás

A megismerő tevékenység legmagasabb foka, szimbolikus tevékenység.

- Fogalmi, képzeleti, motoros
- Összetevői:
  - a, lényegkiemelés (fogalomalkotás)
  - b, felismerés, logikai osztályba sorolás
  - c, összefüggések feltárása, viszonylatok megértése
- Probléma, problémamegoldó gondolkodás
- Belátás
- Beállítódás

Beállítódás

**Mentális modell,
metaforák és analógiák**

Demonstráció

A felhasználó mentális modellje és annak formái

- A felhasználó mentális modellje az adott számítógépes rendszerről szerzett tapasztalatok alapján az LTM-ben kialakított belső reprezentáció.
- Ezek a tapasztalatok jöhetnek a következő forrásokból:
  - a rendszer közvetlen használata
  - a rendszerrel dolgozó más emberek interakciójának megfigyelése
  - nyomtatott dokumentáció,
  - szervezett oktatás/képzés
  - on-line tutorial
  - stb.
- A mentális modell a következő formákat öltheti:
  - többé-kevésbé koherens elméletekbe szerveződött kognitív sémák
  - tudatosan használt következtetési heurisztikák
  - többé-kevésbé magasan szervezett akció-programok
  - stb.

Analógiák és metaforák alkalmazása a kezelői felület tervezésben

- **Analógia:** hasonlóság, hasonlóságon alapuló egyezés.
- **Metafora:**
  - (1) nyelvi átvitel, képes kifejezés
  - (2) egy fogalomnak egy hasonló fogalmat kifejező szóval való megjelölése
- Jól megválasztott metaforák
  - mozgósítják a felhasználó meglévő - hétköznapi vagy szakmai – tudását, és így nagyban elősegíthetik a rendszer használatának elsajátítását
  - hozzájárulnak a komplexitás kezeléséhez
  - empirikusan igazolható módon csökkentik a tanulási időt, az elkövetett hibák számát, és növelik a felhasználónak a rendszerrel való megelégedettségét